

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Provinciefonds

Decembercirculaire 2023

- Gedeputeerde Staten van de provincies
- Dagelijks bestuur van het Interprovinciaal Overleg

DGOBDR/ Bestuur, Financiën
en Regio's

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
eventuele vragen per e-mail
postbus.gf@minbzk.nl

circulaire

Datum
6 december 2023

Kenmerk
2023-0000718129

Onderwerp	decembercirculaire provinciefonds 2023
Doelstelling	bekendmaking van beleid en het geven van informatie
Juridische grondslag	
Relaties met andere circulaire's	decembercirculaire 2022 (2022-0000678404) septembercirculaire 2023 (2023-0000570822); meicirculaire 2023 (2023-0000285705)
Ingangsdatum	6 december 2023
Geldig tot	1 juli 2024

Voorwoord

Provincies ontvangen op drie tijdstippen in het jaar de informatie over de provinciefondsuitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota. De decembercirculaire heeft doorgaans een beperkte strekking. Het gaat primair om onderwerpen die vóór het einde van het jaar geregeld dienen te zijn, met het oog op de jaarafsluiting door het Rijk en de provincies.

In het algemeen geldt voor de informatie uit de circulaires het voorbehoud van parlementaire besluitvorming. Dat geldt dit jaar uiteraard ook.

De circulaire is in belangrijke mate een financieel-technisch document. De latere hoofdstukken richten zich op de doelgroep van financieel specialisten.

Ik wens u veel succes toe bij de uitvoering van uw taken.

Mede namens de Staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst,
De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hugo de Jonge

Inhoudsopgave

1	Hoofdpunten	1
1.1	Inleiding	1
2	Algemene uitkering	2
2.1	Inleiding	2
2.2	Wijzigingen in de omvang en verdeling van de algemene uitkering	2
2.3	Maatstaven, gewichten en uitkeringsfactoren	3
3	Decentralisatie-uitkeringen.....	5
3.1	Inleiding	5
3.2	Omvang en verdeling decentralisatie-uitkeringen.....	5
1.	<i>Restauraties grote monumenten</i>	6
2.	<i>Novex</i>	6
3.	<i>Drugsdumping</i>	7
4.	<i>Weerbaar bestuur kleine gemeenten</i>	7
5.	<i>Aanpak vakantieparken</i>	7
6.	<i>Zichtbaarheid Friese taal</i>	7
7.	<i>Gebiedsbiografie</i>	7
8.	<i>Erfgoed Deal</i>	8
9.	<i>Limburgse taal</i>	8
10.	<i>Geniedijk werelderfgoed</i>	8
3.3	Overige mededelingen.....	8
4	Overige mededelingen	9
4.1	Voorschotbetalingen.....	9
4.2	Individuele referentiewaarden EMU-saldo medeoverheden 2024	9
4.3	Rechtmatigheidsverantwoording	10
4.4	Website financiën decentrale overheden: www.findo.nl	10
	Bijlagen.....	11
	Bijlage 1 Ontwikkeling algemene uitkering 2023-2028.....	11
	Bijlage 2 Overzicht decentralisatie-uitkeringen 2023-2028	12
	Bijlage 3 Bedragen per eenheid 2023	13
	Bijlage 4 Provinciespecifiek vast bedrag 2023.....	14
	Bijlage 5 Volumina maatstaven 2023.....	15
	Bijlage 6 Overzicht decentralisatie-uitkeringen per provincie 2023	16
	Bijlage 7 Verdeling provinciefondsuitkeringen 2023	21
	Bijlage 8 Bevoorschotting 2023	22
	Bijlage 9 Referentiewaarden EMU-saldo per provincie.....	23
	Bijlage 10 Rechtmatigheidsverantwoording	24

1 Hoofdpunten

1.1 Inleiding

Deze circulaire informeert provincies over de provinciefondsuitkeringen. Het provinciefonds is een belangrijke inkomstenbron van de provincies. Daarnaast bepalen factoren als provinciale rentelasten, dividendopbrengsten en belastingopbrengsten mede de financiële ruimte van provincies. Zij vallen echter buiten het bestek van deze circulaire.

In deze circulaire vindt de verwerking plaats van de mutaties uit de Najaarsnota 2023. Dit hoofdstuk bevat een beknopte weergave van de belangrijkste mutaties uit de circulaire.

De indeling van de circulaire is afgestemd op de soorten uitkeringen die het provinciefonds kent: de algemene uitkering en de decentralisatie-uitkeringen.

Zoals gebruikelijk bevat de decembercirculaire geen nieuwe accresramingen. Het accres over 2023 zal in de meicirculaire 2024 definitief worden vastgesteld.

2 Algemene uitkering

2.1 Inleiding

Binnen het provinciefonds is de algemene uitkering de grootste component. Het bedrag aan algemene uitkering wordt verdeeld over de provincies via maatstaven, zoals het inwonertal van een provincie, een aan de maatstaven gekoppeld gewicht (bedrag per eenheid) en de uitkeringsfactor (de voor alle provincies gelijke vermenigvuldigingsfactor). Die drie componenten zijn aan wijzigingen onderhevig. Dit hoofdstuk geeft informatie over de aanleiding voor die wijzigingen en over de uitwerking ervan. Paragraaf 2.2 bevat informatie over wijzigingen in de verdeling als gevolg van de ontwikkeling van de omvang van de algemene uitkering. Paragraaf 2.3 informeert de provincies over een aantal gegevens voor de berekening van de algemene uitkering, te weten: maatstaven, gewichten en uitkeringsfactoren.

De algemene uitkering is vrij besteedbaar voor provincies. Eventuele opmerkingen die over de algemene uitkering in deze circulaire worden gemaakt, zijn niet meer dan voorbeelden die illustreren met welke kosten provincies geconfronteerd worden. Dit inzicht is ook van belang voor de Tweede Kamer. Met de betreffende teksten wordt niet beoogd het bestedingsdoel nader te omschrijven, of op welke wijze dan ook de middelen te oormerken.

2.2 Wijzigingen in de omvang en verdeling van de algemene uitkering

Tabel 2.2.1 bevat de wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering over de periode 2023 tot en met 2028 ten opzichte van de septembercirculaire 2023. Het betreft achtereenvolgens:

1. Algemene mutaties

Deze mutaties hebben betekenis voor de financiële ruimte van de provincies, zonder veranderingen in het takenpakket.

2. Taakmutaties

Deze mutaties hebben betrekking op taakmutaties bij provincies en hebben corresponderende gevolgen voor inkomsten of uitgaven.

Tabel 2.2.1 geeft normaal gesproken een totaalbeeld van de mutaties in de omvang van de algemene uitkering van circulaire op circulaire. Echter, er zijn in deze circulaire geen mutaties die betrekking hebben op 2023. Voor de volledigheid is de tabel opgenomen. In bijlage 1 zijn de mutaties uit eerdere circulaires opgenomen. Deze bijlage geeft een totaalbeeld van de mutaties van jaar op jaar.

In bijlage 7 kunt u zien hoe de algemene uitkering in het jaar 2023 over de provincies is verdeeld.

Tabel 2.2.1 Mutaties algemene uitkering 2023-2028 (bedragen in duizenden euro's)						
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand septembercirculaire 2023	3.050.517	3.283.650	3.348.903	3.232.009	3.370.418	3.508.925
algemene mutaties						
taakmutaties						
stand deze circulaire	3.050.517	3.283.650	3.348.903	3.232.009	3.370.418	3.508.925

Toelichting

Er zijn geen algemene mutaties en taakmutaties in deze circulaire verwerkt.

2.3 Maatstaven, gewichten en uitkeringsfactoren

De berekening van de algemene uitkering bestaat uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle maatstaven met het bijbehorende gewicht per maatstaf (bedrag per eenheid). De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor (zie uitleg verderop in deze paragraaf). Hierna wordt achtereenvolgens ingegaan op de maatstaven, de bedragen per eenheid en de uitkeringsfactor.

De volumina van de verdeelmaatstaven voor het uitkeringsjaar 2023 zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2023 geactualiseerd (zie bijlage 5):

- de maatstaf oeverlengte is geactualiseerd van voorlopig 2023 naar definitief 2023;
- voor de maatstaf aandeel binnenwater geldt dat de gegevens over binnenwater en totale oppervlakte eveneens zijn geactualiseerd van voorlopig 2023 naar definitief 2023.
- Op verzoek van de provincies Noord-Holland en Flevoland is de raming van de aantallen opcenten van beide provincies over 2023 aangepast met de door hen opgegeven aantallen, dit naar aanleiding van de verhuizing van (het wagenpark van) een leasemaatschappij. Hiermee wordt vooruit gelopen op de definitieve gegevens in de meicirculaire 2024. De wijziging heeft geen gevolgen voor de andere provincies.

De overige gebruikte aantallen eenheden voor uitkeringsjaar 2023 zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2023 ongewijzigd.

In bijlage 3 zijn de bedragen per eenheid voor uitkeringsjaar 2023 vermeld. Deze zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2023 ongewijzigd.

In bijlage 4 staan de provinciespecifieke vaste bedragen van 2023. De provinciespecifieke vaste bedragen zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2023 onveranderd.

Uitkeringsfactor

De uitkeringsfactor is de voor alle provincies gelijke vermenigvuldigingsfactor. Om de uitkeringsfactor te berekenen wordt de som van de algemene uitkering, de MRB-maatstaf en het veronderstelde rendement op eigen vermogen (totaal circa € 4,7 miljard) gedeeld door de uitkeringsbasis (circa € 3,6 miljard). De – landelijke - uitkeringsbasis is berekend door van alle maatstaven de aantallen te vermenigvuldigen met het bijbehorende bedrag per eenheid; er is ook een uitkeringsbasis voor elke provincie (het product van de provinciale aantallen en de bedragen per eenheid). De uitkeringsfactor verschilt per uitkeringsjaar en ligt voor de jaren 2023 tot en met 2028 tussen de 1,290 en 1,447.

De actualisatie van de volumina leiden voor 2023 tot aanpassing van de uitkeringsfactor van 1,291 naar 1,290; een daling ten opzichte van de septembercirculaire 2023 met 1 punt.

3 Decentralisatie-uitkeringen

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat mededelingen over de decentralisatie-uitkeringen. Deze uitkeringen maken net als de algemene uitkering deel uit van het provinciefonds, maar hebben een eigen verdeling over de provincies.

Decentralisatie-uitkeringen zijn net als de algemene uitkering beleids- en bestedingsvrij en er vindt geen verantwoording naar het Rijk plaats, zoals bij specifieke uitkeringen wel het geval is. Eventuele opmerkingen die over decentralisatie-uitkeringen gemaakt worden in deze circulaire, zijn dan ook niet meer dan voorbeelden die illustreren met welke kosten provincies geconfronteerd worden. Dit inzicht is ook van belang voor de Tweede Kamer. Met de betreffende teksten wordt niet beoogd het bestedingsdoel nader te omschrijven, of op welke wijze dan ook de middelen te oormerken.

Paragraaf 3.2 informeert over de decentralisatie-uitkeringen en over de omvang en de verdeling ervan. Paragraaf 3.3 bevat overige mededelingen over de decentralisatie-uitkeringen.

3.2 Omvang en verdeling decentralisatie-uitkeringen

Tabel 3.2.1 bevat de wijzigingen in de bedragen ten opzichte van de septembercirculaire 2023. De mutaties hebben betrekking op 2023 en worden onder de tabel toegelicht.

Bijlage 2 bevat het integrale overzicht van de decentralisatie-uitkeringen en de daarmee gemoeide bedragen over de periode 2023 en verder. In bijlage 6 kunt u zien hoe de decentralisatie-uitkeringen in 2023 over de provincies zijn verdeeld.

Tabel 3.2.1 Mutaties decentralisatie-uitkeringen 2023 - 2028 (bedragen in duizenden euro's)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
stand septembercirculaire 2023	57.438	56.898	55.223	55.223	26.260	26.010
Mutaties deze circulaire						
1) Restauraties grote monumenten	15.000					
2) Novex	3.604					
3) Drugsdumpingen	1.500					
4) Weerbaar bestuur kleine gemeenten	902					
5) Aanpak vakantieparken	780					
6) Zichtbaarheid Friese taal	200					
7) Gebiedsbiografie	164					
8) Erfgoed Deal	120					
9) Limburgse taal	75					
10) Geniedijk werelderfgoed	25					
stand deze circulaire	79.808	56.898	55.223	55.223	26.260	26.010

Toelichting

1. Restauraties grote monumenten

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Interprovinciaal Overleg (IPO) hebben in 2012 afgesproken dat het verlenen van subsidies voor restauraties van niet-woonhuis rijksmonumenten via de provincies verloopt. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft daarvoor structureel € 20 miljoen in het provinciefonds gestort. Zie ook paragraaf 3.11 van de [meicirculaire 2012](#). De provincies matchen de bijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en richten subsidieregelingen in op basis van de noden in de betreffende provincie. Eerder is al gebleken dat het beschikbare budget niet toereikend is voor hele grote restauraties. Omdat eigenaren moeite hebben om deze grote restauratieopgaven te financieren is het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met provincies in gesprek over een gezamenlijke aanpak voor de langere termijn. Met de provincies is afgesproken om in nieuwe bestuurlijke afspraken uit te werken hoe deze gezamenlijke aanpak van Rijk en provincies bij grote restauraties van rijksmonumenten eruit ziet. Hier worden ook de gemeenten bij betrokken.

Een groot aantal grote monumenten kan daar niet op kan wachten en moet dringend worden gerestaureerd. In 2023 wordt daarom eenmalig extra budget beschikbaar gesteld om een aantal urgente restauraties van grote monumenten te kunnen ondersteunen. Er wordt € 15 miljoen beschikbaar gesteld met de volgende verdeling: Flevoland: € 1.122.661; Noord-Brabant: € 1.908.775; Noord-Holland: € 10.000.000; Overijssel: € 1.211.595 en Groningen: € 756.968.

2. Novex

De middelen die via deze decentrale-uitkering beschikbaar worden gesteld zijn bestemd voor de verdere uitwerking van het programma Novex (Nationale Omgevingsvisie Extra) op provinciaal niveau.

In het provinciale startpakket fysieke leefomgeving zijn nationale opgaven uit een twintigtal rijksprogramma's gebundeld. Provincies zijn gevraagd om deze nationale opgaven samen met decentrale opgaven ruimtelijk in te passen en te ordenen in ruimtelijke voorstellen. Hen is gevraagd om dit met gemeenten en waterschappen te doen en om ervoor te zorgen dat de ontwikkelperspectieven van de Novex gebieden hier onderdeel van zijn. Op basis van deze provinciale voorstellen is het de bedoeling om ruimtelijke arrangementen af te sluiten met wederkerige bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies.

De middelen die beschikbaar worden gesteld kunnen bijvoorbeeld worden ingezet voor inhuur van capaciteit of expertise, zowel voor de ruimtelijke voorstellen en ruimtelijke arrangementen als voor ontwikkelperspectieven van de Novex gebieden. Het gaat om een vast bedrag van € 300.333 per provincie. Het gaat dus om een totaalbedrag van € 3,6 miljoen.

3. Drugsdumpingen

Alle provincies ontvangen een extra bijdrage om subsidie te verlenen aan particulieren en medeoverheden voor hoge projectkosten in gevallen van zware bodemverontreiniging na een dumping van drugsafval. In aanvulling op de bestaande decentralisatie-uitkering wordt € 1,5 miljoen extra uitgekeerd aan de provincie Noord-Brabant. Zie ook paragraaf 3.2.5 van de [septembercirculaire 2020](#).

4. Weerbaar bestuur kleine gemeenten

Om de slagkracht van met name kleinere gemeenten tegen ondermijnende invloeden te vergroten, wordt aan alle 12 provincies een eenmalige bijdrage verstrekt van in totaal € 902.000. Alle provincies ontvangen een vaste bijdrage van circa € 75.000. Deze middelen komen vanuit het programma Weerbaar Bestuur.

Een eerdere financiële impuls vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zoals opgenomen in paragraaf 3.2.1 van de [septembercirculaire 2022](#) heeft ertoe geleid dat provincies capaciteit hebben ingezet voor het vergroten van de slagkracht tegen ondermijning, bijvoorbeeld door het versterken van de capaciteit voor de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) bij gemeenten of door het opvolgen van aanbevelingen uit weerbaarheidsscans. De komende impuls biedt de kans om de aanjagende rol van de provincie verder te versterken.

5. Aanpak vakantieparken

De provincies ontvangen een financiële impuls van € 40.000 per provincie (€ 480.000 in totaal) voor de vervolgaanpak op vakantieparken¹ en met name voor het verder verbeteren van de registratie van vakantieparken. De provincie Gelderland ontvangt aanvullend een bijdrage van in totaal € 300.000 voor continuering van het Ariadne project in het kader van het verlengingsplan 2023 t/m 2026. Dit samenwerkingsproject is gericht op het aanpakken van criminaliteit en ondermijning op en rondom vakantieparken. Zie ook paragraaf 3.2.2 van de [septembercirculaire 2022](#).

6. Zichtbaarheid Friese taal

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties stelt € 200.000 beschikbaar aan de provincie Fryslân voor het bevorderen van de zichtbaarheid van de Friese taal. Zie ook paragraaf 3.2.3 van de [septembercirculaire 2023](#).

7. Gebiedsbiografie

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stelt middelen beschikbaar aan de provincies Flevoland, Zuid-Holland, Utrecht, Limburg en Groningen voor het maken van gebiedsbiografieën op basis van door deze provincies ingediende aanvragen. Het is een instrument dat de ontstaansgeschiedenis, de logica en de bestaande kwaliteiten van een gebied in kaart brengt en een perspectief geeft op hoe hier mee kan worden omgegaan bij

---

¹ [Kamerstukken II 2022/23, 32847, nr. 1070](#)

de aanpak in het gebied. De gebiedsateliers kunnen diverse regionale processen voeden, zoals beschreven in de Nationale Omgevingsvisie. Het gaat om een totaalbedrag van € 164.000. Dit is in aanvulling op de € 41.000 die aan de provincie Noord-Holland is uitgekeerd. Zie hiervoor ook paragraaf 3.2.3 van de [meicirculaire 2023](#).

8. Erfgoed Deal

Het programma Erfgoed Deal is met drie jaar verlengd. Het Rijk investeert tot eind 2025 in totaal € 12,5 miljoen in de voortzetting van het programma. In de Erfgoed Deal slaan 15 partijen - zowel overheid als maatschappelijke organisaties - de handen ineen om samen te werken aan een waardevolle leefomgeving. Het gezamenlijke doel is om de relatie tussen erfgoed en de inrichting van de leefomgeving te versterken. In de periode tot eind 2025 blijft vanuit het programma de focus liggen op de actuele transitieopgaven omtrent landbouw & natuur, energie & economie, wonen & mobiliteit en water & bodem. De Erfgoed Deal streeft naar een zorgvuldig vormgegeven leefomgeving, waarin ons verleden tastbaar is en waar we ons – ook in de toekomst – verbonden mee voelen. Zie ook paragraaf 3.2.13 van de [meicirculaire 2022](#). In deze circulaire wordt een 7e ronde met daarin een provinciaal project en zes gemeentelijke projecten aan het portfolio toegevoegd. De provincie Groningen ontvangt een bedrag van € 120.000, bedoeld voor de Nieuwe Waterwegen Zoutkamp.

9. Limburgse taal

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verstrekt via het provinciefonds een eenmalige bijdrage van € 75.000 aan de provincie Limburg voor de bevordering en bescherming van de Limburgse taal.

10. Geniedijk werelderfgoed

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ondersteunt de provincie Noord-Holland met een financiële bijdrage van € 25.000 vanuit het budget Werelderfgoed ten behoeve van het provinciaal project 'Ontwikkelkader Erfgoed & Ruimte Geniedijk'.

3.3 Overige mededelingen

Er zijn geen overige mededelingen.

4 Overige mededelingen

4.1 Voorschotbetalingen

Mutaties in omvang en verdeling van het provinciefonds over 2023 hebben ertoe geleid dat de voorschotbedragen van de vijftigste termijn zijn aangepast. De nieuwe bedragen zijn te vinden in bijlage 8 en worden op 11 december 2023 betaalbaar gesteld.

Voor uitkeringsjaar 2024 zijn de voorschotbedragen al opgenomen in bijlage 15 van de [septembercirculaire 2023](#). De bedragen zullen met ingang van 8 januari 2024 betaalbaar worden gesteld.

Voor de volledigheid: aan de berekening van de voorschotten kunnen geen rechten worden ontleend voor de definitieve vaststelling van de uitkeringen.

4.2 Individuele referentiewaarden EMU-saldo medeoverheden 2024

In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 21 november jl. is de EMU-saldonorm voor de medeoverheden voor de periode 2024-2026 op -0,5% van het bruto binnenlands product (bbp) vastgesteld. Dat betekent een verruiming van deze EMU-saldonorm voor medeoverheden ten opzichte van de voorliggende periode met -0,1 procentpunt van het bbp. Hierop wordt de regeling *vaststelling gelijkwaardige inspanning decentrale overheden inzake het EMU-saldo* aangepast. Momenteel ligt deze regeling middels een zogenaamde voorhangprocedure in de Tweede Kamer.² Onder voorbehoud van de goedkeuring zal deze regeling in werking treden met ingang van 1 januari 2024 en loopt tot en met 31 december 2026.

In deze regeling wordt het collectieve aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo bepaald alsmede de uitsplitsing daarvan per bestuurslaag. Om provincies en gemeenten tijdig een beeld te geven wat dit voor hen betekent, publiceert het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in lijn met de Wet Hof individuele EMU-referentiewaarden. De referentiewaarden voor provincies, onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring van de regeling, zijn in bijlage 9 opgenomen en tot stand gekomen door het totaalbedrag uit de tabel hieronder op basis van de begrotingstotalen over de provincies te verdelen.

Tabel 4.2: macronorm per bestuurslaag 2024

	Gemeenten	Provincies	Waterschappen	Totaal
Verdeling macronorm (in % bbp)	0,34	0,10	0,06	0,50
Verdeling macronorm (x € 1000)	2.683.341	795.064	496.915	3.975.320

Geraamde BBP 2024 (x € 1000)= 1.078.300.000.000³

² [Kamerstukken II 2023/24, 36410-IX, nr. 35](#)

³ Deze berekening is gebaseerd op een voorlopige voorspelling van het bbp 2024 uit de Macro Economische Verkenning (MEV) en op de begrotingstotalen 2023 van gemeenten en provincies.

Een individuele EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De Wet Hof bepaalt dat de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van de individuele overheden naast het eigen aandeel ook het aandeel in openbare lichamen betreft. Het aandeel in openbare lichamen is het deel van het EMU-saldo van de gemeenschappelijke regelingen dat aan de betreffende deelnemende individuele decentrale overheid wordt toegerekend. Een deel van het EMU-saldo van de gemeenschappelijke regelingen maakt dus onderdeel uit van het EMU-saldo van de deelnemende medeoverheden.

4.3 Rechtmatigheidsverantwoording

Met ingang van de jaarrekening 2023 moeten provincies en gemeenten een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. Dit is ook eerder gecommuniceerd in de IBI-nieuwsbrief. In bijlage 9 van deze circulaire is meer informatie opgenomen over de invoering van deze rechtmatigheidsverantwoording.

4.4 Website financiën decentrale overheden: www.findo.nl

De gegevens in de online database met informatie over de financiën van decentrale overheden (www.findo.nl) worden op regelmatige basis geactualiseerd. Wat betreft de informatie over de uitkeringen uit het gemeentefonds bevat de database de stand septembercirculaire 2023. De gegevens uit deze circulaire zullen zo spoedig mogelijk worden verwerkt, zodat u de meest actuele stand kunt raadplegen. De Iv3-data, zoals die door gemeenten en provincies zijn aangeleverd bij het CBS, zijn bijgewerkt tot en met de jaarrekeningen van 2022. De originele begrotingen en jaarstukken van gemeenten en provincies tot en met 2022 (jaarrekeningen) en 2023 (begrotingen) zijn aan de website toegevoegd. De begrotingen over 2024 worden binnenkort toegevoegd. Door deze informatie en openbare documenten op één plaats beschikbaar te stellen, wil het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bijdragen aan de transparantie en openbaarheid van de financiën van decentrale overheden.

Bijlagen

Bijlage 1 Ontwikkeling algemene uitkering 2023-2028

Ontwikkeling algemene uitkering 2023-2028 (bedragen in duizenden euro's)						
Uitkeringsjaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Uitkeringen voorafgaand jaar	2.757.786	3.050.517	3.283.650	3.348.903	3.232.009	3.370.418
algemene mutaties						
Accres tranche 2022 (incidenteel)	7.148	-7.148				
Accres tranche 2022 (structureel)	7.148			-7.148		
Accres	234.000	375.296	188.576	-150.424	139.984	138.507
Plafond BTW-compensatiefonds	33.873	-110.997				
Opschalingskorting (coalitieakkoord)	10.000	10.000	10.000	-40.000		
Financieringsystematiek					80.000	
Generieke Digitale Infrastructuur	-1.480	740				
Minder provincies	-10.000	-10.000	-10.000			
Eenmalige rijksbijdrage				80.000	-80.000	
Onderzoeksbudget provinciefonds	84					
Projecten verkeer en vervoer	6.187					
taakmutaties						
Wet Open Overheid (structureel)	677	677	677	678		
Wet Open Overheid (incidenteel)	187				-1.575	
Programma Natuur	500	-18.798				
Opcenten MRB (coalitieakkoord)			-124.000			
Bodembescherming		-1.427				
Cyberweerbaarheid	-803					
Uitvoeringskosten PAS meldingen	4.085	-4.085				
Aanvalsplan grutto	1.125	-1.125				
stand deze circulaire	3.050.517	3.283.650	3.348.903	3.232.009	3.370.418	3.508.925

Bijlage 2 Overzicht decentralisatie-uitkeringen 2023-2028

Overzicht van decentralisatie-uitkeringen (bedragen in duizenden euro's)

Uitkeringsjaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Vindplaats
Waddenfonds	28.878	28.878	28.878	28.878			juncirc. 2012, § 3.9
Monumenten zorg	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000	sepcirc. 2017, H3
Regionale Energie Strategieën	2.619	2.619	2.619	2.619	2.619	2.619	sepcirc. 2023, H3
Fryske Akademie	1.559	1.559	1.559	1.559	1.559	1.559	sepcirc. 2020, H3
Verkeersveiligheid	1.185	1.185	1.185	1.185	1.185	1.185	sepcirc. 2023, H3
Drugsdumpingen	2.500	1.000					deccirc. 2023, H3
Versterking omgevingsveiligheidsdiensten	675	675					sepcirc. 2020, H3
Na-ijlende effecten mijnbouw	647	647	647	647	647	647	deccirc. 2021, H3
Hergebruik stedelijk afvalwater	250	250	250	250	250		meircirc. 2023, H3
Amendement Friese taal	200						sepcirc. 2023, H3
Wet gebruik Friese taal	150						meircirc. 2020, H3
Fries in het MBO	100						meircirc. 2022, H3
Veilig wonen	85	85	85	85			sepcirc. 2023, H3
Gebiedsbiografie	205						deccirc. 2023, H3
DINGtiid	29						meircirc. 2021, H3
Natuurtop	20						meircirc. 2023, H3
Restauraties grote monumenten	15.000						deccirc. 2023, H3
Novex	3.604						deccirc. 2023, H3
Weerbaar bestuur kleine gemeenten	902						deccirc. 2023, H3
Aanpak vakantieparken	780						deccirc. 2023, H3
Zichtbaarheid Friese taal	200						deccirc. 2023, H3
Erfgoed Deal	120						deccirc. 2023, H3
Limburgse taal	75						deccirc. 2023, H3
Geniedijk werelderfgoed	25						deccirc. 2023, H3
Totaal decentralisatie-uitkeringen	79.808	56.898	55.223	55.223	26.260	26.010	

Bijlage 3 Bedragen per eenheid 2023

Overzicht verdeelmaatstaven en bedragen per eenheid 2023

Uitkeringsfactor	1,290
Maatstaf	Bedrag per eenheid 2023
Inwoners	166,74
Miljoenen inwoners	-17,82
Inwoners landelijk gebied	64,47
Inwoners vervoerregio	-91,35
Aandeel binnenwater	3,05
Oeverlengte	436,77
Opercenten MRB	-65,90
Rendement eigen vermogen	per provincie verschillend, zie bijlage 7
Provinciespecifiek vast bedrag	per provincie verschillend, zie bijlage 4

Bijlage 4 Provinciespecifiek vast bedrag 2023

	Provinciespecifiek vast bedrag septcirc 2023	Mutatie deze circulaire	Provinciespecifiek vast bedrag 2023 deze circulaire
Groningen	54.238.722,96		54.238.722,96
Fryslân	46.741.319,51		46.741.319,51
Drenthe	48.613.639,42		48.613.639,42
Overijssel	35.292.359,56		35.292.359,56
Gelderland	71.695.479,75		71.695.479,75
Utrecht	53.419.091,50		53.419.091,50
Noord-Holland	51.162.060,85		51.162.060,85
Zuid-Holland	52.397.288,36		52.397.288,36
Zeeland	45.687.272,50		45.687.272,50
Noord-Brabant	48.265.602,81		48.265.602,81
Limburg	45.982.073,08		45.982.073,08
Flevoland	49.701.460,24		49.701.460,24

NB De bedragen in deze tabel zijn zoals gebruikelijk gepresenteerd exclusief uitkeringsfactor

Bijlage 5 Volumina maatstaven 2023

Volumina 2023

	Inwoners	Miljoenen inwoners	Inwoners landelijk gebied	Inwoners vervoerregio	Aandeel binnenwater	Oeverlengte	Opcenten motorrijtuigen belasting	Rendement eigen vermogen	Provinciespecifiek vast bedrag
Groningen	596.075	355.305	314.680	0	1.824.013	60.959	670.846,39	1	1
Fryslân	659.551	435.008	441.190	0	2.469.569	112.081	840.229,89	1	1
Drenthe	502.051	252.055	337.640	0	901.125	54.175	670.652,17	1	1
Overijssel	1.184.333	1.402.645	539.100	0	3.708.376	73.185	1.479.349,19	1	1
Gelderland	2.133.708	4.552.710	951.140	0	7.518.223	82.697	2.619.354,84	1	1
Utrecht	1.387.643	1.925.553	334.800	0	6.730.699	74.429	1.829.974,81	1	1
Noord-Holland	2.952.622	8.717.977	532.520	1.632.417	16.854.478	170.094	3.490.180,63	1	1
Zuid-Holland	3.804.906	14.477.310	555.930	2.450.941	51.482.437	195.565	3.933.124,35	1	1
Zeeland	391.124	152.978	251.570	0	2.142.400	40.565	524.908,87	1	1
Noord-Brabant	2.626.210	6.896.979	1.015.000	0	9.451.040	89.967	3.525.990,10	1	1
Limburg	1.128.367	1.273.212	530.960	0	3.516.557	29.358	1.441.687,34	1	1
Flevoland	<u>444.701</u>	<u>197.759</u>	<u>143.240</u>	<u>0</u>	<u>2.994.906</u>	<u>38.509</u>	<u>594.427,48</u>	<u>1</u>	<u>1</u>
Totaal	17.811.291	40.639.491	5.947.770	4.083.358	109.593.823	1.021.584	21.620.726,06	12	12

Bijlage 6 Overzicht decentralisatie-uitkeringen per provincie 2023

Verdeling decentralisatie-uitkeringen 2023

	Monumenten- zorg	Waddenfonds	Na-ijlende effecten mijnbouw	Wet gebruik Friese taal	Fryske Akademie	Drugs- dumpingen
Groningen	1.083.818	9.626.000	0	0	0	9.872
Fryslân	1.348.915	9.626.000	0	150.000	1.559.000	9.872
Drenthe	738.935	0	0	0	0	17.358
Overijssel	1.658.409	0	0	0	0	28.588
Gelderland	2.680.834	0	0	0	0	135.271
Utrecht	2.292.840	0	0	0	0	34.203
Noord-Holland	2.562.441	9.626.000	0	0	0	49.176
Zuid-Holland	2.326.942	0	0	0	0	116.555
Zeeland	913.307	0	0	0	0	30.460
Noord-Brabant	2.325.655	0	0	0	0	1.880.455
Limburg	1.938.949	0	647.000	0	0	176.447
Flevoland	<u>128.955</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>11.743</u>
Totaal	20.000.000	28.878.000	647.000	150.000	1.559.000	2.500.000

Verdeling decentralisatie-uitkeringen 2023 (vervolg)

	Versterking Omgevings- veiligheidsdiensten	DINGtiid	Fries in het MBO	Regionale Energie Strategieën	Hergebruik stedelijk afvalwater
Groningen	30.000	0	0	0	20.833
Fryslân	26.000	29.000	100.000	0	20.833
Drenthe	17.000	0	0	423.873	20.833
Overijssel	42.000	0	0	855.529	20.833
Gelderland	78.000	0	0	0	20.833
Utrecht	32.000	0	0	0	20.833
Noord-Holland	76.000	0	0	1.054.702	20.833
Zuid-Holland	168.000	0	0	0	20.833
Zeeland	31.000	0	0	0	20.833
Noord-Brabant	114.000	0	0	0	20.833
Limburg	50.000	0	0	0	20.833
Flevoland	<u>11.000</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>284.664</u>	<u>20.833</u>
Totaal	675.000	29.000	100.000	2.618.768	249.996

Verdeling decentralisatie-uitkeringen 2023 (vervolg)

	Gebieds- biografie	Natuurtop	Verkeers- veiligheid	Amendement Friese taal	Veilig wonen
Groningen	41.000	0	129.039	0	7.062
Fryslân	0	0	175.525	200.000	7.062
Drenthe	0	0	124.230	0	7.062
Overijssel	0	0	36.868	0	7.062
Gelderland	0	0	100.186	0	7.062
Utrecht	33.000	0	12.022	0	7.062
Noord-Holland	41.000	0	134.650	0	7.062
Zuid-Holland	33.000	0	12.022	0	7.062
Zeeland	0	0	144.267	0	7.062
Noord-Brabant	0	0	64.920	0	7.062
Limburg	41.000	0	93.774	0	7.062
Flevoland	<u>16.000</u>	<u>20.000</u>	<u>157.091</u>	<u>0</u>	<u>7.062</u>
Totaal	205.000	20.000	1.184.594	200.000	84.744

Verdeling decentralisatie-uitkeringen 2023 (vervolg)

	Restauraties grote monumenten	Novex	Weerbaar bestuur kleine gemeenten	Aanpak vakantieparken	Zichtbaarheid Friese taal
Groningen	756.000	300.333	75.167	40.000	0
Fryslân	0	300.333	75.167	40.000	200.000
Drenthe	0	300.333	75.167	40.000	0
Overijssel	1.211.595	300.333	75.167	40.000	0
Gelderland	0	300.333	75.167	340.000	0
Utrecht	0	300.333	75.167	40.000	0
Noord-Holland	10.000.000	300.333	75.167	40.000	0
Zuid-Holland	0	300.333	75.167	40.000	0
Zeeland	0	300.333	75.167	40.000	0
Noord-Brabant	1.908.775	300.333	75.167	40.000	0
Limburg	0	300.333	75.167	40.000	0
Flevoland	<u>1.122.661</u>	<u>300.333</u>	<u>75.167</u>	<u>40.000</u>	<u>0</u>
Totaal	14.999.031	3.603.996	902.004	780.000	200.000

Verdeling decentralisatie-uitkeringen 2023 (vervolg)

	Erfgoed Deel	Limburgse taal	Geniedijk wereld- erfgoed	Totaal
Groningen	120.000	0	0	12.239.124
Fryslân	0	0	0	13.867.707
Drenthe	0	0	0	1.764.791
Overijssel	0	0	0	4.276.384
Gelderland	0	0	0	3.737.686
Utrecht	0	0	0	2.847.460
Noord-Holland	0	0	25.000	24.012.364
Zuid-Holland	0	0	0	3.099.914
Zeeland	0	0	0	1.562.429
Noord-Brabant	0	0	0	6.737.200
Limburg	0	75.000	0	3.465.565
Flevoland	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.195.509</u>
Totaal	120.000	75.000	25.000	79.806.133

Bijlage 7 Verdeling provinciefondsuitkeringen 2023

Verdeling provinciefondsuitkeringen 2023

	Uitkeringsbasis (1)	Algemene uitkering bruto (kolom 1 * uf) (2)	OEM / vermogen (3)	MRB-capaciteit (4)	Algemene uitkering netto (kolom 2 t/m 4) (5)	Decentralisatie-uitkeringen (6)	Totale uitkeringen provinciefonds (kolom 5 en 6) (7)
Groningen	199.772.455	257.783.238	-8.803.660	-44.208.777	204.770.801	12.239.124	217.009.925
Fryslân	233.892.334	301.810.994	-15.806.425	-55.371.150	230.633.419	13.867.707	244.501.126
Drenthe	176.012.100	227.123.249	-3.364.478	-44.195.978	179.562.793	1.764.791	181.327.584
Overijssel	285.804.246	368.797.311	-28.769.476	-97.489.112	242.538.723	4.276.384	246.815.107
Gelderland	466.710.804	602.236.292	-57.073.141	-172.615.484	372.547.667	3.737.686	376.285.353
Utrecht	325.102.873	419.507.642	-6.786.948	-120.595.340	292.125.354	2.847.460	294.972.814
Noord-Holland	399.036.289	514.910.160	-18.256.839	-230.002.904	266.650.417	24.012.364	290.662.781
Zuid-Holland	483.227.355	623.548.990	-2.481.924	-259.192.895	361.874.171	3.099.914	364.974.085
Zeeland	148.647.833	191.812.829	-10.021.375	-34.591.495	147.199.959	1.562.429	148.762.388
Noord-Brabant	496.813.301	641.080.081	-46.093.443	-232.362.748	362.623.890	6.737.200	369.361.090
Limburg	269.216.533	347.392.785	-23.792.099	-95.007.196	228.593.490	3.465.565	232.059.055
Flevoland	<u>155.515.562</u>	<u>200.674.838</u>	<u>-105.754</u>	<u>-39.172.771</u>	<u>161.396.313</u>	<u>2.195.509</u>	<u>163.591.822</u>
Totaal	3.639.751.685	4.696.678.409	-221.355.562	-1.424.805.850	3.050.516.997	79.806.133	3.130.323.130

Bijlage 8 Bevoorschotting 2023

Bevoorschotting uitkeringsjaar 2023

	Verleende voorschotten termijn 1 t/m 49			Te verlenen voorschotten termijn 50 (11 december 2023)		
	<i>Algemene uitkering</i>	<i>Decentralisatie-uitkeringen</i>	<i>Totaal uitkeringen provinciefonds*</i>	<i>Algemene uitkering</i>	<i>Decentralisatie-uitkeringen</i>	<i>Totaal uitkeringen provinciefonds**</i>
Groningen	200.226.970	10.678.390	210.905.360	4.543.831	1.560.734	6.104.565
Fryslân	225.680.377	12.959.588	238.639.965	4.953.042	908.119	5.861.161
Drenthe	175.570.132	1.303.361	176.873.493	3.992.661	461.430	4.454.091
Overijssel	237.006.817	2.574.205	239.581.022	5.531.906	1.702.179	7.234.085
Gelderland	364.451.256	2.953.682	367.404.938	8.096.411	784.004	8.880.415
Utrecht	285.996.986	2.349.173	288.346.159	6.128.368	498.287	6.626.655
Noord-Holland	266.101.336	13.266.187	279.367.523	549.081	10.746.177	11.295.258
Zuid-Holland	354.135.376	2.596.584	356.731.960	7.738.795	503.330	8.242.125
Zeeland	144.059.689	1.112.812	145.172.501	3.140.270	449.617	3.589.887
Noord-Brabant	354.831.436	2.849.112	357.680.548	7.792.454	3.888.088	11.680.542
Limburg	223.761.486	2.867.786	226.629.272	4.832.004	597.779	5.429.783
Flevoland	<u>153.147.045</u>	<u>609.832</u>	<u>153.756.877</u>	<u>8.249.268</u>	<u>1.585.677</u>	<u>9.834.945</u>
Totaal	2.984.968.906	56.120.712	3.041.089.618	65.548.091	23.685.421	89.233.512

Bijlage 9 Referentiewaarden EMU-saldo per provincie

Individuele referentiewaarden EMU-saldo provincies 2024 (bedragen x €1.000)		
Provincie	Begrotingstotaal 2023 (na bestemming)	Referentiewaarde 2024 o.b.v. begrotingstotaal
Drenthe	350.791	47.842
Flevoland	264.561	36.082
Fryslân	482.382	65.789
Gelderland	1.138.202	155.233
Groningen	560.256	76.410
Limburg	536.731	73.202
Noord-Brabant	1.212.577	165.376
Noord-Holland	655.399	89.386
Overijssel	593.632	80.962
Utrecht	767.621	104.691
Zeeland	303.661	41.415
Zuid-Holland	1.040.525	141.911
Totaal	7.906.338	1.078.300

Bijlage 10 Rechtmatigheidsverantwoording

Met ingang van de jaarrekening 2023 moeten provincies en gemeenten een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. Dit is ook eerder gecommuniceerd in de [IBI-nieuwsbrief](#). De basis voor deze wijziging vormt de Gemeentewet en de Provinciewet. Voorheen gaf op basis van de Gemeentewet en Provinciewet de controlerend accountant een oordeel over zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid. Door de wijziging van de Gemeentewet geeft de accountant nog uitsluitend een oordeel over de getrouwheid van de jaarrekening, waarin ook de rechtmatigheidsverantwoording van het college is opgenomen. Dit is geregeld in artikel 213, lid 3, Gemeentewet. Met één uitzondering. De accountant geeft in de controleverklaring wel een direct oordeel of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen (als bedoeld in artikel 17 van de Financiële-verhoudingswet) rechtmatig tot stand zijn gekomen. Artikel 217 van de Provinciewet wordt overeenkomstig aangepast in een [verzamelwet](#).

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording betekent dat gemeenten en provincies een rechtmatigheidsverantwoording moeten opnemen in de jaarrekening over het boekjaar 2023. De commissie BBV heeft in de [Kadernota rechtmatigheid 2023](#) in bijlage 1 een modeltekst opgenomen. Deze commissie heeft tevens recent een [Q&A](#) over de rechtmatigheidsverantwoording gepubliceerd, met onder meer een ingevuld voorbeeld van een rechtmatigheidsverantwoording en een duiding van het moment waarop de verordening kan worden aangepast.

De *inhoud van de rechtmatigheidsverantwoording* is verder afhankelijk van de afspraken die zijn gemaakt tussen college en raad over rechtmatigheid en die veelal vastliggen in de financiële verordening. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een [Model Verordening financieel beleid, beheer en organisatie](#) (artikel 212 Gemeentewet) opgesteld, waarin in paragraaf 3 de bepalingen opgenomen zijn over de rechtmatigheidsverantwoording. Voorts heeft de commissie Besluit accountantscontrole decentrale overheden een [notitie](#) over de rechtmatigheidsverantwoording gepubliceerd. Ook VNG en IPO hebben [handreiking](#) over de rechtmatigheidsverantwoording het licht laten zien, die in lijn gebracht zijn met de meest recente ontwikkelingen.

Over de *controle van de rechtmatigheidsverantwoording* door de accountant heeft de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) een [handleiding](#) geconsulteerd. Tevens zijn de wijzigingen voor het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) [geconsulteerd](#). Naar aanleiding van de consultatie zullen nog enkele technische wijzigingen worden aangebracht. Het gewijzigde BBV en BADO zullen naar verwachting in het voorjaar 2024 in het Staatsblad gepubliceerd worden, waarbij de bepalingen die direct van belang zijn voor de rechtmatigheidsverantwoording, terugwerkende kracht hebben. De handreiking van de NBA zal daarna ook definitief worden uitgebracht.

Indien en voor zover er nog onduidelijkheden bestaan, wordt het volgende opgemerkt:

Omtrent de verantwoording:

- De jaarrekening 2023 moet een rechtmatigheidsverantwoording bevatten.
- Volg het model zoals opgenomen in de Kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie BBV.
- Voor gemeenten kan de aangepaste Model Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) gevolgd worden.
- Fouten en onduidelijkheden met betrekking tot specifieke uitkeringen dienen ook betrokken te worden bij de rechtmatigheidsverantwoording. Dit omdat de besteding van de specifieke uitkeringen zoals verantwoord in de Sisa-bijlage ook onderdeel zijn van de jaarrekening. De verantwoording in de SiSa-bijlage blijft bestaan.

Omtrent de controle:

- Op basis van het gewijzigde BBV en BADO wordt onder het opschrift 'Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten' door de controlerend accountant in de controleverklaring aangegeven, dat de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen rechtmatig tot stand zijn gekomen. In het accountantsverslag van bevindingen blijft de accountant de tabel van fouten en onzekerheden opnemen.
- Alleen de bepalingen die direct van belang zijn voor de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording in het BADO, zullen terugwerkende kracht krijgen. Dit betekent concreet dat:
  - de materialiteit waarmee de accountant de gehele jaarrekening controleert vooralsnog onveranderd blijft, namelijk 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden. Pas op een later moment zal de goedkeuringstolerantie van 2% van de omvangsbasis gaan gelden.
  - de omvangsbasis voor de materialiteit vooralsnog berekend wordt inclusief de toevoegingen aan de reserves. Pas op een later moment zal dit exclusief de toevoegingen aan de reserves worden.

Deze brochure is een uitgave van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BFR/Bekostiging Binnenlands Bestuur
Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag

December 2023